

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

بسمه تعالی

دانشگاه پیام نور
دانشکده علوم انسانی
گروه حقوق

عنوان پایان نامه
تاثیر ماهواره بر بزهکاری نوجوانان و جوانان

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد
در رشته حقوق جزا و جرم شناسی

نگارش
نسترن نامداری

استاد راهنما
جناب آقای دکتر عباس نظیفی

استاد مشاور
جناب آقای دکتر علی اصغر نژاد فرید

تیر ماه ۸۹

تشکر و سپاس

« من علمنی حرفا فقد علمنی عبدا »

هر کس کلامی به من آموخت بدرستی که من را بنده خویش گردانیده است

حضرت علی (ع)

بدینوسیله از اساتید معظم ذیل که خالصانه و صادقانه علم و تجربیات خویش را در اختیار اینجانب نهاده‌اند صمیمانه تشکر و قدردانی نموده و سعادت و طول عمر باعزت آنان را از درگاه ایزد منان خواستارم.

استاد راهنما

• جناب آقای دکتر عباس نظیفی

استاد مشاور

• جناب آقای دکتر علی اصغر نژاد فرید

استاد داور

• جناب آقای دکتر ناصر قاسمی

استاد داور

• جناب آقای دکتر موسوی زاده

قدردانی

من لم یشکر المخلوق لم یشکر الخالق

بدینوسیله از همسر و فرزندانم که در طول تهیه و تنظیم پایان نامه مرا یاری نمودند تقدیر و تشکر فراوان دارم و این پایان نامه را به روح مادر عزیزم که در تمام مراحل زندگی با تحمل زحمات فراوان زمینه تحصیل و پیشرفتم را فراهم آورد تقدیم می‌نمایم.

مهربان مادر، چو شاخ گل مرا

در سرای آب و گل پرورده است

می‌فشانم خون دل، در پای او

کو مرا با خون دل؛ پرورده است

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
پیش‌گفتار.....	۱
۱- بیان مسئله.....	۱
۲- سوالات تحقیق.....	۱
۳- فرضیه تحقیق.....	۱
۴- اهمیت و ضرورت تحقیق.....	۲
۵- اهداف تحقیق.....	۲
۶- سابقه تاریخی.....	۳
۷- مقدمه.....	۷
فصل اول: ماهواره به عنوان یک رسانه	
۸.....	۸
بخش اول: تعریف ماهواره و ضرورت و اهداف آن	
۹.....	۹
۹.....	۹
۹.....	۹
۱۰.....	۱۰
۱۰.....	۱۰
۱۱.....	۱۱
۱۱.....	۱۱
۱۲.....	۱۲
۱۲.....	۱۲
۱۲.....	۱۲
۱۲.....	۱۲
۱۳.....	۱۳
۱۳.....	۱۳
۱۴.....	۱۴
۱۴.....	۱۴
۱۵.....	۱۵
۱۵.....	۱۵
۱۶.....	۱۶
۱۶.....	۱۶
۱۷.....	۱۷
۱۷.....	۱۷
۱۸.....	۱۸
۱۸.....	۱۸
۱۹.....	۱۹
۱۹.....	۱۹
۲۰.....	۲۰
۲۰.....	۲۰
۲۰.....	۲۰
۲۱.....	۲۱
۲۱.....	۲۱

۲۲	بخش دوم: رسالت دولت و استفاده‌کنندگان ماهواره
۲۲	مبحث اول: رسالت دولت
۲۳	گفتار اول: تمایز مفهوم دولت با ملت و تکلیف آن‌ها در برابر یکدیگر
۲۵	گفتار دوم: حق شهروندان به دریافت اطلاعات
۲۶	بند اول: نظریه محدودیت
۲۶	بند دوم: نظریه مقاومت
۲۶	بند سوم: نظریه مشارکت
۲۷	گفتار سوم: حق برخورداری شهروندان از حمایت در مقابل برنامه‌های مخرب ماهواره‌ای
۳۰	گفتار چهارم: ممنوعیت پخش برنامه‌های ماهواره‌ای مضر به عنوان یک قاعده عرفی
۳۴	مبحث دوم: رسالت استفاده‌کنندگان از ماهواره
۴۳	فصل دوم: تاثیرات ماهواره
۴۴	بخش اول: دیدگاه‌های نظری در خصوص تاثیرات ماهواره
۴۴	مبحث اول: نظریه جهانی شدن
۴۵	گفتار اول: جهانی شدن فرهنگ
۴۶	گفتار دوم: جهانی شدن انقلاب اطلاعات
۴۷	مبحث دوم: نظریه هجوم فرهنگی
۴۸	گفتار اول: دیدگاه‌های تعدادی از صاحب‌نظران
۴۹	گفتار دوم: دیدگاه‌های سایر منتقدان
۵۳	بخش دوم: تاثیرات اخلاقی، اجتماعی و روانی بر نوجوانان و جوانان
۵۳	مبحث اول: تاثیرات اخلاقی ماهواره بر بزهکاری نوجوانان و جوانان
۵۳	گفتار اول: تاثیر ماهواره بر خشونت نوجوانان و جوانان
۵۶	گفتار دوم: تاثیر ماهواره بر بی بندوباری نوجوانان و جوانان
۵۶	بند اول: بی‌حجابی
۵۷	بند دوم: موسیقی مبتذل
۵۸	بند سوم: برگزاری و شرکت در مجالس لهو و لعب
۵۹	مبحث دوم: تاثیرات اجتماعی ماهواره بر بزهکاری نوجوانان و جوانان
۶۲	گفتار اول: تاثیر ماهواره در شکل‌گیری نوجوانان و جوانان غیر اجتماعی
۶۴	گفتار دوم: تاثیر ماهواره در شکل‌گیری نوجوانان و جوانان ضد اجتماعی
۶۴	بند اول: تاثیر ماهواره بر اعتیاد به مواد مخدر نوجوانان و جوانان
۶۷	بند دوم: تاثیر ماهواره بر اعتیاد به الکل نوجوانان و جوانان

مبحث سوم: تاثیرات ماهواره در شکل‌گیری مشکلات روانی نوجوانان و جوانان.....	۶۹
گفتار اول: تاثیر ماهواره در شکل‌گیری بیماری‌های عصبی نوجوانان و جوانان	۶۹
بند اول: تاثیر ماهواره در شکل‌گیری افسردگی نوجوانان و جوانان.....	۶۹
بند دوم: تاثیر ماهواره در شکل‌گیری وسواس نوجوانان و جوانان	۷۱
بند سوم: تاثیر ماهواره در شکل‌گیری اضطراب نوجوانان و جوانان.....	۷۳
بند چهارم: تاثیر ماهواره در شکل‌گیری خود بیمارپنداری نوجوانان و جوانان.....	۷۴
گفتار دوم: تاثیر ماهواره در شکل‌گیری بیماری‌های جنسی نوجوانان و جوانان	۷۴
مبحث چهارم: تاثیر ماهواره در شکل‌گیری تهدید نرم بر روی نوجوانان و جوانان.....	۷۶
گفتار اول: تهدید نرم و مفهوم آن	۷۶
گفتار دوم: عرصه و ابعاد تهدید نرم	۷۷
بند اول: تهدید نرم در عرصه فرهنگ	۷۷
بند دوم: تهدید نرم در عرصه سیاسی.....	۷۸
گفتار سوم: تاثیر ماهواره در کم‌رنگ نمودن ارزش‌های مذهبی نوجوانان و جوانان	۸۰
گفتار چهارم: تاثیر ماهواره در شکل‌گیری نافرمانی مدنی نوجوانان و جوانان.....	۸۱
گفتار پنجم: تاثیر ماهواره در بی‌توجهی و غفلت نوجوانان و جوانان به اعضای خانواده	۸۲
مبحث پنجم: روش تحقیق میدانی و نتایج آن با استفاده از تحلیل آماری.....	۸۳
گفتار اول: روش تحقیق.....	۸۴
گفتار دوم: جامعه آماری، نمونه و روش نمونه‌گیری	۸۴
گفتار سوم: تجزیه و تحلیل داده‌ها	۸۵
بند اول: آمار توصیفی مرتبط با مشخصات فردی تکمیل‌کنندگان	۸۶
بند دوم: آمار توصیفی مرتبط با سوالات پرسشنامه	۹۲
بند سوم: آمار توصیفی مرتبط با بزهکاری	۱۰۰
بند چهارم: آمار استنباطی مرتبط با آزمون فرضیه‌های تحقیق	۱۱۷
نتیجه‌گیری	۱۲۶
پیشنهادها	۱۳۱
فهرست منابع	۱۳۴
پیوست‌ها	۱۳۷
واژه‌نامه انگلیسی	۱۴۱
چکیده انگلیسی	۱۴۳

فهرست جداول

شماره جدول	عنوان	صفحه
۱-۵-۲-۲	توزیع فراوانی پاسخگویان به تفکیک تحصیلات	۸۶.....
۲-۵-۲-۲	توزیع فراوانی پاسخگویان بر مبنای سن	۸۷.....
۳-۵-۲-۲	توزیع فراوانی پاسخگویان بر مبنای تاهل و مجرد	۸۸.....
۴-۵-۲-۲	توزیع فراوانی پاسخگویان بر مبنای جنسیت	۸۹.....
۵-۵-۲-۲	توزیع فراوانی پاسخگویان بر مبنای تعداد فرزندان خانواده	۹۰.....
۶-۵-۲-۲	توزیع فراوانی در مورد زندگی مشترک و یا جدایی پدر و مادر	۹۱.....
۷-۵-۲-۲	توزیع فراوانی نظر پاسخگویان در مورد داشتن ماهواره در منزل	۹۲.....
۸-۵-۲-۲	توزیع فراوانی نظر پاسخگویان در مورد دیدن برنامه‌های ماهواره‌ای	۹۳.....
۹-۵-۲-۲	توزیع فراوانی نظر پاسخگویان در مورد نحوه تماشای برنامه‌های ماهواره‌ای	۹۴.....
۱۰-۵-۲-۲	توزیع فراوانی میزان استفاده روزانه از ماهواره	۹۵.....
۱۱-۵-۲-۲	توزیع فراوانی تماشای برنامه‌های ماهواره‌ای به تنهایی و یا با گروه‌ها	۹۶.....
۱۲-۵-۲-۲	توزیع فراوانی زمینه استفاده از ماهواره	۹۷.....
۱۳-۵-۲-۲	توزیع فراوانی محدودیت‌های اعمال شده توسط والدین جهت تماشای ماهواره	۹۸.....
۱۴-۵-۲-۲	توزیع فراوانی اعمال محدودیت نوع برنامه‌های ماهواره‌ای	۹۹.....
۱۵-۵-۲-۲	توزیع فراوانی بر اساس علاقه به تماشای فیلم‌های خشن	۱۰۰.....
۱۶-۵-۲-۲	توزیع فراوانی دیدن خشونت‌های فیلم‌های ماهواره‌ای در محیط اطراف	۱۰۱.....
۱۷-۵-۲-۲	توزیع فراوانی تقلید از نوع پوشش هنرپیشه فیلم‌های ماهواره‌ای	۱۰۲.....
۱۸-۵-۲-۲	توزیع فراوانی مصرف مواد مخدر به تقلید از هنرپیشه‌های فیلم‌های ماهواره‌ای	۱۰۳.....
۱۹-۵-۲-۲	توزیع فراوانی مصرف مشروب الکلی به تقلید از هنرپیشه‌های فیلم‌های ماهواره‌ای	۱۰۴.....
۲۰-۵-۲-۲	توزیع فراوانی ترغیب به امور جنسی به تقلید از هنرپیشه فیلم‌های ماهواره	۱۰۵.....
۲۱-۵-۲-۲	توزیع فراوانی شرکت در پارتی‌های مختلف به تقلید از هنرپیشه فیلم‌های ماهواره	۱۰۶.....
۲۲-۵-۲-۲	توزیع فراوانی بازماندن از میهمانی خانوادگی به دلیل تماشای برنامه‌های ماهواره	۱۰۷.....
۲۳-۵-۲-۲	توزیع فراوانی بازماندن از انجام امور منزل به دلیل تماشای برنامه‌های ماهواره	۱۰۸.....
۲۴-۵-۲-۲	توزیع فراوانی بی‌تفاوتی نسبت به هنجارهای جامعه به دلیل تماشای ماهواره	۱۰۹.....
۲۵-۵-۲-۲	توزیع فراوانی پشت پا زدن به سنت مورد قبول خانواده به دلیل تماشای ماهواره	۱۱۰.....
۲۶-۵-۲-۲	توزیع فراوانی رابطه برنامه‌های خبری و تحلیلی ماهواره‌ای با اغتشاشات اخیر	۱۱۱.....
۲۷-۵-۲-۲	توزیع فراوانی انجام واجبات دینی	۱۱۲.....
۲۸-۵-۲-۲	توزیع فراوانی بی‌تفاوتی نسبت به امور مذهبی به دلیل تماشای ماهواره	۱۱۳.....
۲۹-۵-۲-۲	توزیع فراوانی تماشای برنامه‌های ماهواره‌ای و ایجاد ناامیدی و پوچ‌گرایی	۱۱۴.....
۳۰-۵-۲-۲	توزیع فراوانی سابقه محکومیت کیفری	۱۱۵.....
۳۱-۵-۲-۲	توزیع فراوانی تاثیر ماهواره بر مشکلات عصبی نوجوانان و جوانان	۱۱۶.....

چکیده

پژوهش‌های انجام شده بیانگر این است که آمار بزهکاری نوجوانان و جوانان در حال افزایش است. پرداختن به مسائل و مشکلات این گروه‌های سنی که آینده کشور را می‌سازند، تاثیر زیادی در باروری و شکوفایی نسل آینده جامعه خواهد داشت^۱. در این تحقیق تلاش شده است تا ضمن آشکار نمودن تاثیر ماهواره در بزهکاری نوجوانان و جوانان به منظور پیشگیری از تاثیرات این پدیده، راهکارهای مناسبی را ارائه نماید. از این رو ضرورت انجام تحقیق بیش از پیش آشکار می‌گردد. در این پژوهش به منظور شناخت تاثیر بزهکاری ماهواره فرضیه‌های ذیل شناسایی و تعیین گردیده که تمامی آن‌ها از روش‌های میدانی، کتابخانه‌ای و تجزیه و تحلیل پرسشنامه مورد مطالعه قرار گرفته‌اند.

- ۱- بین تماشای برخی از برنامه‌های ماهواره‌ای و گسترش فساد، فحشاء و بی‌بندوباری رابطه وجود دارد.
 - ۲- بین تماشای برخی از برنامه‌های ماهواره‌ای و سست شدن بنیادهای خانوادگی رابطه وجود دارد.
 - ۳- بین تماشای برخی از برنامه‌های ماهواره‌ای و کم‌رنگ شدن ارزش‌های دینی و اخلاقی رابطه وجود دارد.
- تجزیه و تحلیل آماری انجام شده، حاکی است که رابطه معناداری بین ماهواره و عملکرد بزهکارانه نوجوانان و جوانان وجود دارد. بدین صورت که در اکثریت قریب به اتفاق بررسی‌های انجام شده رابطه مثبت بین ماهواره و عملکرد بزهکارانه وجود دارد، بنابراین با توجه به نتایج بدست آمده از پژوهش، ماهواره را می‌توان یکی از مهم‌ترین دلایل بزهکاری نوجوانان و جوانان در جامعه برشمرد. در همین راستا، پیشنهادهای متعددی ارائه شده که امید است با بهره‌گیری مسئولان امر از این پیشنهادات شاهد شکوفایی این قشر پر امید در آینده‌ای نزدیک باشیم.

واژه‌های کلیدی: نوجوانان - جوانان - ماهواره - بزهکار - تهدید نرم - فرهنگ؛

^۱ - علی نژاد، حمید رضا، « جرم شناسی مسکن از منظر ساکنین»، پایان نامه کارشناسی ارشد دانشگاه پیام نور، سال ۱۳۸۸ ص/۷

پیش‌گفتار

۱- بیان مسئله

پرتاب اولین ماهواره تلوزیونی (پخش مستقیم) در سال ۱۹۸۰^۱ و گسترش شگرف و پیشرفت آن در کمتر از پنج سال امکان استفاده از برنامه‌های ماهواره‌ای را برای اکثریت قریب به اتفاق مردم جهان فراهم آورد. درسال‌های اخیر با ورود آنتن‌های ماهواره‌ای ارزان قیمت به ایران، دریافت برنامه‌های ماهواره‌ای در کشور رایج شد. با گسترش این پدیده در بین آحاد مردم و ماهیت این برنامه‌ها که بدون تردید بر فرهنگ و آداب و رسوم و هنجارها و... تاثیر می‌گذارند، این مسئله را به ذهن محقق متبادر ساخت که: تاثیر ماهواره بر بزهکاری نوجوانان و جوانان چگونه است؟

۲- سوالات تحقیق

- ۱) تاثیر ماهواره در گسترش فساد، فحشا و بی‌بندوباری نوجوانان و جوانان چگونه است؟
- ۲) تاثیر ماهواره در سست شدن بنیادهای خانوادگی نوجوانان و جوانان چگونه است؟
- ۳) تاثیر ماهواره در کم‌رنگ شدن ارزش‌های دینی و اخلاقی نوجوانان و جوانان چگونه است؟

۳- فرضیه‌های تحقیق

به نظر می‌رسد ریشه و بنیان برخی از رفتار جرم‌زای نوجوانان و جوانان ناشی از پخش برنامه‌های ماهواره‌ای است. که با شناسایی و اصلاح رفتارهای جرم‌زا می‌توان زمینه‌گرایی به جرائم را کاهش داد. در شناسایی رفتارهای جرم‌زا فرضیات ذیل به ذهن متبادر می‌شود که باید در تمامی فرضیات مورد بررسی قرار گرفته تا میزان تاثیر آن شناسایی گردد:

- ۱) بین تماشای برخی از برنامه‌های ماهواره‌ای و گسترش فساد و فحشاء و بی‌بندوباری نوجوانان و جوانان رابطه وجود دارد.
- ۲) بین تماشای برخی از برنامه‌های ماهواره‌ای و سست شدن بنیادهای خانوادگی نوجوانان و جوانان رابطه وجود دارد.

^۱- گروه مطالعاتی دانشکده امنیت ملی، دانشگاه عالی دفاع ملی «تهدیدات رسانه‌ای و راهبردهای مقابله»، تهران، انتشارات دعا، سال ۱۳۸۸ ص ۷۵/

۳) بین تماشای برخی از برنامه‌های ماهواره‌ای و کم‌رنگ شدن ارزش‌های دینی و اخلاقی نوجوانان و جوانان رابطه وجود دارد.

۴- اهمیت و ضرورت تحقیق

با توجه به جدید بودن برنامه‌های ماهواره‌ای و به استناد اعلام پژوهشگاه اطلاعات و مدارک علمی ایران تاکنون تحقیق جامعی در این خصوص صورت نگرفته است. هر چند در زمینه‌ی تهاجم فرهنگی از طریق رسانه‌ها مقالات گوناگونی منتشر شده است؛ اما یافته‌های متعدد نشان می‌دهد که در جوامع مختلف آمار بزهکاری نوجوانان و جوانان در چند سال اخیر روبه افزایش است. از آنجایی که بخش عظیمی از جامعه ما را قشر نوجوان و جوان تشکیل می‌دهد، پرداختن به مسائل و مشکلات مربوط به این قشر، تاثیر زیادی در باروری و شکوفایی نسل آتی جامعه خواهد داشت. بنابراین با توجه به ضرورت پیش‌گیری بر درمان و نقشی که نوجوانان و جوانان امروز در ساختن جامعه‌ای منطبق با ارزش‌های فرهنگی، دینی و اسلامی ما دارند انجام این تحقیق ضرورت خود را نشان می‌دهد.

۵- اهداف تحقیق

تحقیق عبارت است از مجموعه فعالیت‌هایی که برای کشف بخشی از جهان حقیقی انجام می‌شود. تحقیق مجموعه فعالیت‌های منظمی است که هدف از آن کشف حقیقت و یا رسیدن از علم اندک به علم بیشتر است. به عبارتی تحقیق، کنکاش ماهرانه، منظم و دقیق در پدیده‌هاست. محقق می‌داند که چه چیزهایی درباره موضوع مورد تحقیق او روشن است و کار خود را از همان نقطه با برنامه‌ریزی دقیق آغاز می‌کند. او اطلاعات را جمع‌آوری و ثبت می‌کند و سپس آن‌ها را با دقت مورد تجزیه و تحلیل قرار می‌دهد.^۱

هدف از انجام این تحقیق نیز حل مسئله و مشکلات، همچنین دستیابی به روابط علی و معلولی بین متغیرهای پژوهش است، که در واقع اهداف تحقیق عبارتند از:

^۱ - جمشیدی، حمداله، «روش تحقیق در علوم اجتماعی»، تهران، انتشارات مجد، ۱۳۸۱، ص ۲۶ /

(۱) شناساندن ماهواره؛

(۲) چگونگی استفاده صحیح از ماهواره و پیشگیری از جرم؛

(۳) سنجش میزان تاثیرات برنامه‌های ماهواره‌ای بر ارتکاب نوجوانان و جوانان ایرانی به بزه‌های

اجتماعی؛

۶- سابقه تاریخی

الف) سابقه تاریخی ماهواره

در سال ۱۹۸۰ اولین شبکه‌ی مبتنی بر رسالت سیاره‌ای، یعنی CNN^۱ بوجود آمد^۲. این شبکه به‌طور ۲۴ ساعته اخبار پخش می‌کند و هدف آن مورد تماشا قرار گرفتن در همه‌ی نقاط کره‌ی زمین است.

امروزه هیچ مرز و دیواری قادر نیست مانع ورود اندیشه‌ای دیگر به حوزه‌ی نفوذ خود شود. بیش از ۵۸۰۰ مورد ماهواره در آسمان بالای سر ما، تمامی مرزها را در هم شکسته‌اند، حتی چهار دیواری خانه‌ها هم نمی‌تواند مانع نفوذ اندیشه‌ها شود. تنها با فشار یک دکمه، رویکردهای مختلف از هر سو پیش روی مردم قرار می‌گیرد. ما در عصری زندگی می‌کنیم که هر لحظه می‌توانیم از جدیدترین اخبار جهان یا از آخرین وضعیت آب و هوا و پیشرفت‌های مخابراتی و ... آگاه شویم.

طراحان اولیه ماهواره انگیزه‌ی خود را از ساخت آن ایجاد ارتباط آسان میان انسان‌ها و کشف ناشناخته‌ها اعلام کردند. هرچند این پدیده می‌توانست در خدمت انسان‌ها باشد، اما کشورهای صاحب قدرت از این وسیله برای کنترل بیش‌تر جهان و به نفع اغراض سیاسی و فرهنگی خود استفاده می‌کنند. همین امر برخوردهای گوناگونی را از سوی دولت‌های مختلف با ماهواره در پی داشت. از میان انواع ماهواره‌هایی که در مدار زمین به فعالیت مشغول هستند تنها ماهواره‌ی

^۱ - Cable News Network

^۲ - کاستلز، مانوئل، «عصر اطلاعات و ظهور جامعه شبکه‌ای»، ترجمه احمد علیقلیان و افشین خاکباز، تهران، انتشارات طرح

رادیی و تلویزیونی هستند که بیشترین حد مخالفت‌ها را برانگیخته‌اند. بیش از ۱۴۰ ماهواره‌ی فعال رادیو و تلویزیونی تمامی پهنه‌ی آسمان را به تسخیر خود درآوردند. این ماهواره‌ها بیش از ۳۴۰۰ کانال تلویزیونی و ۱۶۰۰ کانال رادیویی را پوشش می‌دهند (از این مقدار بیش از ۸۰ ماهواره با ۴۰۰ کانال در ایران قابل دریافت می‌باشد). در عین حال با پیشرفت‌های متنوعی که در عرصه صنعت و اقتصاد جهان صورت گرفته، عملکرد ماهواره هم متنوع شده است. در حال حاضر، بیشترین استفاده از ماهواره در صنعت مخابرات است. اما هواشناسی، مقاصد علمی، تجاری، بازرگانی، زیست‌شناسی، محیطی، سرگرمی، آموزشی، نظامی، کشف منابع زیرزمینی و رادیو و تلویزیون موارد کاربردی دیگری می‌باشند.

امروزه هزینه‌ی طراحی، ساخت و پرتاب یک ماهواره حدود ۸۰ میلیون دلار است. اما بیش‌تر کشورها به علت فقر فناوری ماهواره قادر به طراحی، ساخت و پرتاب آن نیستند. این‌گونه کشورها برای پاسخ‌گویی به نیازهای خود اقدام به اجاره یا خرید چند کانال از کمپانی صاحب این صنعت می‌کنند.^۱

(ب) سابقه تاریخی جرم

موضوع اصلی جرم شناسی، جرم می‌باشد، که با خلقت بشر تحت عناوین مختلف آغاز گردیده است. در قرآن مجید آمده است: « چون فرشتگان را فرمان دادیم که بر آدم سجده کنید، همه سجده کردند مگر شیطان که ابا و تکبر ورزید و از فرقه کافران گردید^۲. » همان‌طور که حضرت آدم و حوا به علت استفاده از میوه ممنوعه از بهشت فرود آمدند^۳ و همچنین ارتکاب جنایت توسط قابیل که به کشتن هابیل انجامید،^۴ نشان‌گر سابقه تاریخی جرم است.

^۱ - گروه مطالعاتی دانشکده امنیت ملی، دانشگاه عالی دفاع ملی « تهدیدات رسانه‌ای و راهبردهای مقابله»، تهران، انتشارات دعات، سال ۱۳۸۸ ص ۷۵/

^۲ - قرآن مجید، سوره بقره، آیه‌ی ۳۴

^۳ - قرآن مجید، سوره مائده آیات ۲۷ تا ۳۰

^۴ - قرآن مجید، سوره بقره آیات ۳۵ و ۳۶

ج) پیشینه تحقیق در ایران

- در تحقیقی که توسط آقای سجاد مهدوی به عنوان پایان نامه کارشناسی ارشد در دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه شهید باهنر کرمان در سال ۱۳۸۰ انجام شده است، محقق به بررسی تاثیر پذیری نوجوانان شهر کرمان از پدیده مد و عوامل موثر در گرایش آنها به مدپرستی پرداخته است. در این تحقیق بین رشته تحصیلی دانش آموزان، میزان مذهبی بودن خانواده دانش آموزان، میزان مراجعه والدین دانش آموز به مدرسه، مرتبه شغلی پدر، درآمد والدین، پایگاه اجتماعی والدین با مدپرستی رابطه معناداری وجود داشته است.^۱

- در تحقیق دیگری که توسط حسین مهدوی بر روی نوجوانان و جوانان ۱۳ تا ۱۷ ساله تهرانی تحت عنوان « بررسی اثر نوارهای ویدئویی بر روی رفتار جوانان » انجام شده نشان می‌دهد: که نوجوانان و جوانان با دیدن فیلم‌های ویدئویی از نمونه‌های رفتاری قهرمانان فیلم تقلید می‌کنند. مشاهده فیلم‌های ویدئویی، بیش از نیمی از اوقات فراغت مشاهده‌گران را می‌گیرد. دیدن فیلم‌های ویدئویی موجب می‌شود که در نوجوانان و جوانان رفتارهای هیجانی مانند خشم و پرخاشگری افزایش می‌یابد و همچنین مشاهده فیلم‌های ویدئویی امیال جنسی نوجوانان و جوانان را ارضاء می‌کند.^۲

- مطالعه‌ای تحت عنوان بررسی عوامل موثر بر انحرافات نوجوانان تهرانی در مرداد ماه ۱۳۸۲ با جامعه آماری گروه سنی ۱۹-۱۵ ساله ساکن در شهر تهران نشان داده است که:
۲۷/۸ درصد پاسخ‌گویان همیشه، ۲۲ درصد اکثر اوقات، ۲۸/۳ درصد گاهی اوقات و ۱۳/۵ درصد به ندرت نماز نمی‌خوانند. ۸/۴ درصد نیز ابراز داشته‌اند که اصلاً نماز نمی‌خوانند.
۴۱ درصد پاسخ‌گویان تمام، ۳۱/۲ درصد اکثر روزها، ۱۸/۳ درصد بعضی روزهای ماه رمضان را روزه می‌گیرند. ۵ درصد به ندرت روزه می‌گیرند و ۴/۶ درصد نیز اصلاً روزه نمی‌گیرند و ...

^۱ - مهدوی، سجاد، بررسی تاثیر پذیری جوانان کرمانی از پدیده مد، پایان نامه کارشناسی ارشد، کرمان، سال ۱۳۸۰، صص / ۱۴۸-۱۵۹

^۲ - مهدوی، حسین، بررسی اثر نوارهای ویدئویی بر روی رفتار جوانان، پایان نامه کارشناسی، تهران، ۱۳۷۹، صص / ۱۲۸-۱۲۰

با توجه به مطالب عنوان شده اکثر افراد مورد مطالعه (۸۰/۸) درصد به میزان زیاد، ۱۴/۱ درصد تا حدودی، ۴/۶ درصد به میزان کم، مذهبی می‌باشند.

۰/۶ درصد افراد نیز خیلی کم، مذهبی و یا اصلاً مذهبی نیستند. ۴۳/۸ درصد پاسخ‌گویان اظهار داشته‌اند که در اوقات فراغت به تماشای ماهواره می‌پردازند.

۸۴/۵ درصد پاسخ‌گویان اظهار داشته‌اند که زمانی از اوقات فراغت را به فعالیت‌های دینی (خواندن قرآن، رفتن به اماکن زیارتی و...) می‌پردازند. نتایج بررسی به عمل آمده حاکی از این است که هر چه پاسخ‌گویان مذهبی‌تر بوده‌اند، احتمال فرار از مدرسه، فرار از خانه، مصرف مشروب، رابطه با جنس مخالف، کمتر بوده است به عبارت دیگر بین میزان مذهبی بودن و اعمال انحرافی رابطه معناداری وجود داشته است.^۱

^۱ - مرکز مطالعات و سنجش افکار عمومی سازمان صدا و سیما، جمهوری اسلامی ایران، «بررسی عوامل موثر بر انحرافات نوجوانان تهرانی» تهران، انتشارات سروش، ۱۳۸۲، صص ۱۸۶-۱۲۷

۷- مقدمه

اگر تا چند سال پیش در مورد پیشرفت وسایل ارتباط جمعی و نقش آن بر افکار و اندیشه‌های عمومی برای تحقق جامعه جهانی تردید داشتیم، امروزه با توجه به تحولات روز افزون در این وسایل دیگر شکی باقی نیست که جامعه مزبور در حال شکل‌گیری است و ما هم عضوی از این جامعه بزرگ جهانی هستیم؛ بنابراین باید خود را با این پیشرفت هماهنگ نماییم و حتی خود را سهمیم دانسته و نقش فعال‌تری ایفا نماییم.

عصر حاضر را «عصر ارتباطات» نام نهاده‌اند، یعنی در عصر حاضر به دلیل وجود و کاربرد وسایل ارتباط جمعی که وسعت و نفوذ و تاثیر آن بسیار زیاد است، ارتباط جمعی شکل نوینی یافته و تحولات جامعه بشری را تحت الشعاع قرار داده است، به طوری که امروزه وسایل ارتباط جمعی برای حفظ و تحکیم سلطه فرهنگی و سیاسی قدرت‌های استعماری حتی بر نیروهای نظامی نیز برتری دارد و ابزاری نیرومند برای تسخیر افکار و اذهان عمومی است.

در بین این وسایل ارتباطی، ماهواره‌های تلویزیونی از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. ماهواره خصوصیت ویژه‌ای دارد که آن را از سایر وسایل ارتباط جمعی جدا می‌سازد و آن گسترش پوشش جغرافیایی است و چه بسا در سال‌های آینده شاهد پیشرفت‌های شگفت‌انگیزی در خصوص این پدیده باشیم، به طوری که تمام مسائل اقتصادی، فرهنگی، آموزشی و تربیتی تحت تاثیر سیستم ماهواره قرار خواهد گرفت.^۱

^۱ - گروه مطالعات حقوقی سازمان صدا و سیما، جمهوری اسلامی ایران «پخش مستقیم ماهواره‌ای در قرن ۲۱ چالش‌های حقوقی و فرهنگی» تهران، انتشارات سروش، ۱۳۸۱، ص ۱۱۱/

فصل اول

ماهواره به عنوان یک رسانه

بخش اول: تعریف ماهواره و ضرورت و اهداف آن

ماهواره به جسمی گفته می‌شود که به دور جسم دیگر در گردش باشد، عصر حاضر را «عصر ارتباطات» نام نهاده‌اند، یعنی در عصر حاضر به دلیل وجود و کاربرد وسایل ارتباط جمعی که وسعت و نفوذ و تاثیر آن بسیار زیاد است، ارتباط جمعی شکل نوینی یافته و تحولات جامعه بشری را تحت تاثیر قرار داده است. ماهواره‌ها خصوصیت ویژه‌ای دارند که آن‌ها را از سایر وسایل ارتباط جمعی جدا می‌سازند^۱ و آن گسترش پوشش جغرافیایی است و چه بسا در سال‌های آینده شاهد پیشرفت‌های شگفت‌انگیزی در خصوص این پدیده باشیم، به طوری که تمام مسائل اقتصادی، فرهنگی، آموزشی، تربیتی تحت تاثیر سیستم ماهواره قرار خواهد گرفت.

مهمترین هدف تاسیس ماهواره در ابتدا خدمت به اقتصاد، سیاست و فرهنگ بشری بوده است، هرچند به تدریج از اهداف اولیه خود فاصله زیادی گرفته است.

مبحث اول: تعریف ماهواره

ماهواره یعنی هر جسمی که به دور جسم دیگر در گردش باشد و ریشه اصلی این لغت در زبان لاتین نیز به معنای همراه، وابسته و ملازم است. تا قبل از اینکه گالیله ماه‌های سیاره مشتری (ژوپیتر) را کشف نکرده بود، کلمه "ماه" دقیقاً مفهوم ماهواره را داشت.

گفتار اول: تعریف بنیادی ماهواره (Satellite)

پس از کشف چهار "ماه" در سیاره مشتری، "جانز کپلر" از گالیله خواست تا نام "ماه" سایر کرات را به ماهواره تغییر دهد و فقط "ماه" کره زمین به نام "ماه" باقی بماند. اما این نام در سال ۱۹۵۷ و زمانی که "اسپوتنیک ۱" به عنوان نخستین ماهواره دنیا در مدار زمین قرار گرفت، بار دیگر دچار تغییر شد، چراکه در این زمان باید با یک تعریفی جدید، ماهواره‌های طبیعی از ماهواره‌های مصنوعی و ساخته دست بشر متمایز می‌شد و بر این اساس قرار شد به ماهواره‌ای که در مدارهایی در فضا به دور زمین یا سیارات دیگر می‌چرخد، ماهواره مصنوعی (قمر مصنوعی) گفته شود. برای

^۱ - همان: ص ۱۱۲

اولین بار در دنیا، ایده استفاده از ماهواره مصنوعی (قمر مصنوعی) در پایان جنگ جهانی دوم بر سر زبان‌ها افتاد. "آرتور سی کلارک"، دانشمند و نویسنده انگلیسی که از او به‌عنوان یکی از بزرگ‌ترین خالقان داستان‌های تخیلی نیز یاد می‌کنند، نخستین پیشنهاد قرار دادن یک ماهواره ارتباطی را در مدار ژیوسنکرون (کلارک) زمین را داد. ماهواره مدنظر وی قرار بود در فاصله ۳۶ هزار کیلومتری سطح زمین و بالای خط استوا قرار گیرد، به‌گونه‌ای که قابلیت دسترسی به ۴۰ درصد سطح زمین را داشته باشد و بتوان از آن برای پوشش سیگنال‌های رادیویی و تلویزیونی استفاده کرد. به طور کلی یک سیستم ماهواره‌ای را در چهار بخش می‌توان مورد بررسی قرار داد:

۱- بخش فضایی؛

۲- بخش زمینی؛

۳- ساختمان ماهواره‌ها؛

۴- پوشش ماهواره‌ها؛

گفتار دوم: گروه بندی ماهواره‌ها^۱

شاید پس از پرتاب نخستین ماهواره تخصصی جهان در سال ۱۹۶۲ بود که بحث دسته‌بندی ماهواره‌ها آغاز شد. کارشناسان نیز در حال حاضر ماهواره‌ها را با توجه به معیارهای مختلفی از قبیل "ارتفاع آن‌ها از کره زمین" و "کاربرهای آن‌ها" تقسیم می‌کنند.^۱ در عین حال کارشناسان ماهواره‌ها را بر اساس کاربرد به گروه‌های ذیل تقسیم می‌نمایند:

۱- ماهواره های نجومی؛

۲- ماهواره‌های ارتباطی؛

۳- ماهواره‌های اکتشافی زمینی؛

۴- ماهواره‌های مکان‌یاب؛

۵- ماهواره‌های جاسوسی؛

^۱ -<http://www.worldmap.blogspot.com/۱۳۸۷/۰۳/۰۶/post-۹/>

۶- ماهواره‌های خورشیدی؛

۷- ایستگاه‌های فضایی؛

۸- ماهواره‌های کوچک؛

۹- ماهواره "کاو" (ماهواره‌ای که پیام‌ها را برای ۵۰ هزار سال دیگر برای آیندگان در فضا نگه می‌دارد).

مبحث دوم: ضرورت ماهواره برای جامعه

امروزه با توجه به تحولات روز افزون در این وسایل، دیگر شکی نیست که جامعه مزبور در حال شکل‌گیری است و ما هم عضوی از این جامعه بزرگ جهانی هستیم؛ بنابراین باید خود را با این پیشرفت هماهنگ نماییم و حتی خود را سهمیم بدانیم و فعالانه عمل کنیم.

عصر حاضر را «عصر ارتباطات» نام داده‌اند یعنی در عصر حاضر به دلیل وجود و کاربرد وسایل ارتباط جمعی که وسعت و نفوذ و تاثیر آن بسیار زیاد است، ارتباط جمعی شکل نوینی یافته و تحولات جامعه بشری را تحت الشعاع قرار داده است.

در میان این وسایل ارتباطی، ماهواره‌های مستقیم تلویزیونی از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. این پدیده خصوصیت ویژه‌ای دارد که آن را از سایر وسایل ارتباط جمعی جدا می‌سازد^۱ و آن گسترش پوشش جغرافیایی است و چه بسا در سال‌های آینده شاهد پیشرفت‌های شگفت‌انگیزی در خصوص این پدیده باشیم، به طوری که تمام مسائل اقتصادی، فرهنگی، آموزشی، تربیتی تحت تاثیر سیستم ماهواره قرار خواهد گرفت.

بنابراین هدف اصلی و اولیه از تاسیس ماهواره ارائه خدمت از جنبه‌های مختلف سیاسی، اقتصادی، فرهنگی و غیره است.

^۱ - همان: صص / ۱۱۲-۱۱۳